

Commissie Zorgvuldig Bestuur

CZB/V/GV/2010/275

BETREFT: het schoolfruitproject Tutti Frutti

1. PROCEDURE

1.1 Ontvangstdatum: 14 juni 2010

1.2 Vraagsteller:

[X], Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie (VIGeZ) vzw

1.3 CZB

Bij e-mail van 13 juni 2010 ontvangt het secretariaat van de Commissie op 14 juni de vraag. Bij e-mail van 14 juni wordt de vraagsteller uitgenodigd voor de zitting van 21 juni 2010. Deze antwoordt op 15 juni dat hij op de zitting aanwezig zal zijn.

2. INHOUD van de VRAAG

2.1 Situering van de vraag:

Vlaanderen is één van de pioniers in Europa op het gebied van schoolfruit. Al in het schooljaar 2003-2004 werd Tutti Frutti door de Logo's (Lokaal Gezondheidsoverleg) en VIGeZ (Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie) in Vlaamse scholen voorgesteld. De actie werd vanaf het begin financieel ondersteund door de Vlaamse minister bevoegd voor gezondheid (via de reguliere subsidiëring van de initiatiefnemers) en door de fruitdistributeur Zespri Kiwifruit. Met dit project wilden de initiatiefnemers de consumptie van fruit en groenten bij kinderen doen toenemen. En dat lukt momenteel: het project bereikt ongeveer de helft van alle kleuter- en lagere scholen in Vlaanderen. Ook een 100-tal secundaire scholen deden de voorbije jaren enthousiast mee met het project. Een effectevaluatie toont duidelijk de meerwaarde van het initiatief aan: het gezondheidsbeleid m.b.t. voeding van scholen verbetert erdoor, een verandering van vaardigheden en attitudes m.b.t. fruit eten bij kinderen en de verandering van enkel attitudes bij de ouders van deze kinderen (= positief neveneffect) werden eveneens aangetoond.

Het principe is eenvoudig: op een vaste dag in de week eten de kinderen samen een stuk vers fruit (of groente). Dit stuk fruit/groente wordt:

- ofwel via de school verschaft, de school koopt het fruit voordelig bij een handelaar naar keuze met een fruitabonnement van 6 tot max. 10 (= biofruit) euro op jaarbasis/leerling (waarop vrijwillig ingetekend wordt door de ouders);
- ofwel door een afspraak met de ouders dat deze de kinderen op een vaste dag in de week zeker een stuk fruit meegeven van thuis.

Op deze manier eten kinderen in ieder geval één keer per week fruit (of groenten) en leren ze verschillende soorten kennen. Dat maakt hen vertrouwd met nieuwe smaken. Het project gaat trouwens verder dan alleen maar het verdelen van fruit: de vaste fruitdag vormt het aanknopingspunt voor een bredere (educatieve) werking in de klas en op school rond fruit, groenten en gezonde voeding in het algemeen. Hiertoe beschikt de school over ondersteunende initiatieven en materialen die via de website www.fruit-op-school.be worden aangeboden.

Einde 2008 maakte de Europese Commissie geld vrij voor de verdeling van groenten en fruit op school. In Vlaanderen werd gekozen om verder te bouwen op het bestaande en succesvolle Tutti Frutti concept. De toenmalige Vlaamse ministers van Landbouw en Volksgezondheid en de fruitproducenten en -distributeurs (onder de vlag van de All Day Long-campagne) deden mee hun duit in het zakje.

Dankzij dit initiatief konden basisscholen (kleuter en lager) die voor 30 weken een contract met een handelaar afsloten rekenen op een korting van 4 euro per deelnemende leerling. De abonnementsprijs werd zo voor de meeste kinderen minstens gehalveerd.

Maar liefst 1122 van de ongeveer 1350 deelnemende scholen hebben van deze regeling gebruik gemaakt. Daarmee bereikt het project 235.369 kinderen of 36% van alle leerlingen in het kleuter- en lager onderwijs.

2.2 Concrete vraag

Volgend schooljaar loopt dit project verder. Er worden een aantal nieuwe materialen aangemaakt. Met de ouderdom van de huidige layout en de nieuwe partnerships in tutti Frutti worden ook de oude materialen hernieuwd. De initiatiefnemers van Tutti Frutti hebben, als organisaties gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, steeds zorg gedragen om aan de regels m.b.t. zorgvuldig bestuur in onderwijsinstellingen te voldoen. Nu willen ze ook bij de aanmaak van nieuwe materialen (zoals nieuwe affiches, wedstrijdkalender, draaiboek, ..) en initiatieven hieraan blijven voldoen. Voor een aantal van deze initiatieven is hun kennis over de interpretatie van de regels m.b.t. zorgvuldig bestuur ontoereikend. Graag hadden ze daarom op advies kunnen rekenen van de commissie zorgvuldig bestuur.

3. ZITTING VAN DE COMMISSIE

3.1 Datum en uur: 21 juni 2010 om 14.30 uur. De vraag werd in voortzetting behandeld op de zitting van 20 september 2010.

3.2 Kamer:

Gemeenschappelijke zitting van de kamer bevoegd voor het basisonderwijs en de kamer bevoegd voor het secundair onderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs.

3.3 Commissieleden

De Commissie is in overeenstemming met artikel V. 22 van het decreet van 13 juli 2001 betreffende het onderwijs-XIII-Mozaïek en artikel 1 tot en met artikel 3 van het ministerieel besluit van 28 november 2007 betreffende de samenstelling van de Commissie Zorgvuldig Bestuur, zoals gewijzigd, als volgt geldig samengesteld:

De heer Raf Verstegen, voorzitter;

Walter Cools, Hilde Timmermans, Etienne Becuwe en Jean Dujardin, leden.

3.4 Aanwezige betrokkenen, getuigen, deskundigen, raadslieden

[X], vraagsteller.

3.5 Stemming

De Commissie heeft na beraadslaging eenparig de volgende conclusies opgesteld inzake bevoegdheid en advies.

4. ADVIES VAN DE COMMISSIE

4.1 Regelgeving

** Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997*

Artikel. 51

.....

§ 4. Een schoolbestuur dat mededelingen toelaat die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen, waakt erover dat :

1° door het schoolbestuur verstrekte leermiddelen of verplichte activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen;

2° facultatieve activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen, behoudens indien deze mededelingen louter attenderen op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift, een schenking of een prestatie om niet of verricht onder reële prijs door een bij name genoemde natuurlijke persoon, rechtspersoon of feitelijke vereniging;

3° bedoelde mededelingen kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school;

4° bedoelde mededelingen de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

**Decreet van 13 juli 2001 betreffende het onderwijs-XIII-Mozaïek.*

Art. V.12. Een inrichtende macht die sponsoring of mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen, toelaat, waakt erover dat:

1° door de inrichtende macht verstrekte leermiddelen vrij blijven van bedoelde mededelingen;

2° activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen, behoudens indien deze mededelingen louter attenderen op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift, een schenking of een prestatie om niet of verricht onder reële prijs door een bij name genoemde natuurlijke persoon, rechtspersoon of feitelijke vereniging;

3° sponsoring en bedoelde mededelingen kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school;

4° sponsoring en bedoelde mededelingen de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

**Omzendbrief BaO 2002/3 van 21 februari 2002 betreffende zorgvuldig bestuur in het basisonderwijs.*

** Omzendbrief SO 78 van 27 november 2001 betreffende zorgvuldig bestuur in het secundair onderwijs.*

4.2 Bevoegdheid

De Commissie is van oordeel dat zij bevoegd is rekening houdende met de aangebrachte feiten en de geldende regelgeving.

4.3 Advies

4.3.1 Mededelingen die de verkoop van producten of diensten bevorderen en sponsoring.

De onderwijsregelgeving regelt het statuut van mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen. Dergelijke mededelingen zijn niet absoluut verboden. De decreetgever heeft er wel strikte beperkingen voor ingesteld.

In het basisonderwijs moet het schoolbestuur er over waken dat de door het bestuur verstrekte leermiddelen en de verplichte activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen. Onder leermiddelen en activiteiten moet worden verstaan alles wat noodzakelijk is om de eindtermen te realiseren, de ontwikkelingsdoelen na te streven of de in het eigen leerplan opgenomen doelstellingen te realiseren. Het betreft alles wat daartoe aangewend wordt in de klas bij het opvoeden en leren: leermiddelen (leerboeken, agenda, geografische kaarten, foto's, folders, brochures e.a.), didactisch materiaal (video, audio, film e.a.). Elke reclameboodschap (tekst, foto) bij leermiddelen of verplichte onderwijsactiviteiten die bepaalde bedrijven, producten of merken onder de aandacht brengen of suggereren is in strijd met het decretaal verbod betreffende reclame.

De onderwijsregelgeving voorziet wel een uitzondering op het verbod op reclameboodschappen bij facultatieve activiteiten in het basisonderwijs. Er mag sponsorvermelding zijn. De sponsorvermelding moet wel verenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstelling van de school en ze mag de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

In het secundair onderwijs geldt dat de leermiddelen vrij moeten blijven van mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen. Met leermiddelen wordt bedoeld dat wat in het noodzakelijke onderwijsprogramma in ruime zin gebruikt wordt bij het leren. Ook activiteiten (zowel verplichte als facultatieve) moeten vrij zijn van die mededelingen maar ook hier voorziet de regelgeving in de uitzondering op het verbod zoals die voor het basisonderwijs voor de facultatieve activiteiten geldt.

Met respect voor de aldus omschreven grenzen kan het schoolbestuur verder een eigen beleid voeren op het gebied van reclame en sponsoring. De principes die de school daarbij hanteert, worden overlegd binnen de schoolraad en moeten in het schoolreglement worden verwoord. Verder kan een bedrijf/organisatie zich in een school enkel manifesteren mits uitdrukkelijke toestemming van het schoolbestuur en/of directie.

4.3.2. Toepassing

4.3.2.1. Een project gezondheidsopvoeding

Bij de toelichting van het project (zie punt 2.1) wordt gesteld dat het project verder gaat dan alleen maar verdelen van fruit en dat de vaste fruitdag een aanknopingspunt vormt voor een

breder (educatieve) werking in de klas en op school rond fruit, groenten en gezonde voeding in het algemeen. Voor zover de Commissie kan oordelen moet het gebruikte materiaal en het hele concept van de actie beschouwd worden als een zeer positieve bijdrage om bij de leerlingen aandacht voor gezonde voeding te bevorderen. Dit is uiteraard een thematiek die op school thuis hoort. In het lager onderwijs behoort Gezondheidseducatie, als onderdeel van het leergebied Wereldoriëntatie, zelfs tot de eindtermen (zie de brochure “Ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor het gewoon basisonderwijs”, deel III, te raadplegen op: <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/eDocs/pdf/413.pdf>).

Het promotiemateriaal is bestemd voor een zeer ruim gebruik in de school: affiches die aangebracht kunnen worden buiten elke activiteit om, materiaal dat een activiteit kan ondersteunen, maar ook rechtstreeks als leermiddel in de hoger omschreven betekenis kan worden gebruikt. Dat dit laatste ook effectief de bedoeling is werd ter zitting uitdrukkelijk bevestigd door de vraagsteller. Vraag is dan of het promotiemateriaal voldoet aan de decretaal vastgestelde voorwaarden betreffende reclame en sponsoring op school.

4.3.2.2. De promotoren

De actie past in een maatschappelijk doel waarvan de bevordering tot de opdrachten van instanties zoals het Lokaal Gezondheidsoverleg (Logo) en het Vlaams Instituut voor Gezondheids promotie en Ziektepreventie (VIGeZ), die de initiatiefnemers zijn en die door de Vlaamse overheid gesubsidieerd worden, behoort. De vermelding van de logo's van deze organisatoren kan duidelijk niet beschouwd worden als reclame in de zin van de aangehaalde decretale bepalingen.

De Commissie beschouwt het logo van de overkoepelende organisatie van de fruitproducenten en distributeurs “All Day Long”, gesteund door de Vlaamse ministers van Landbouw en van Volksgezondheid evenmin als reclame in de hier bedoelde zin. Voor zover de informatie van de Commissie strekt is hier eerder sprake van een variant op de “boodschappen van algemeen nut” zoals die in publiciteit in de openbare nieuwsmidia worden aanvaard.

Een aantal van de voorgestelde materialen (zoals de affiche “lekker stuk, 2 per dag” en de fruitkalender) dragen ook het logo van een welbepaalde fruitdistributeur “Zespri Kiwifruit”. De vermelding van deze distributeur kan, naar het oordeel van de commissie niet anders beschouwd worden dan als - minstens ook - “een mededeling die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten of diensten te bevorderen”. De decretale beperkingen voor het voeren van reclame in het onderwijs zijn dan ook van toepassing op al het materiaal waarin de medewerking van deze distributeur wordt vermeld.

4.3.2.3. Toepassing van de decretale bepalingen.

Leermiddelen moeten zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs volledig vrij zijn van mededelingen gericht op de bevordering van de verkoop. Dit geldt ook voor een sponsorvermelding onder de vorm van een logo. De decretale bepalingen betreffende dergelijke mededelingen kunnen, gelet op de eenduidige formulering van het eerste onderdeel van deze artikelen en op het feit dat in het vervolg van de beide artikelen het verbod enkel genuanceerd wordt voor mededelingen bij activiteiten, voor het basisonderwijs nog beperkt tot facultatieve activiteiten, niet anders dan strikt worden geïnterpreteerd. Speciaal voor het basisonderwijs wees de commissie bij herhaling op de bijzondere gevoeligheid van de jonge leerlingen voor het inprenten van logo's (CZB/V/KBO/2003/21, 3 november 2003; CZB/V/KBO/2007/156, 5 februari 2007).

Uiteraard aanvaardt de commissie dat een uitgever de naam van zijn firma vermeldt op

schoolboeken die hij uitgeeft. Dit geldt ook voor een discrete geschreven bronvermelding op los materiaal.

De commissie besluit dat het materiaal met het logo van de genoemde fruitdistributeur zoals het aan de commissie is voorgelegd, niet geschikt is voor gebruik als leermiddel. Het is in het basisonderwijs evenmin geschikt voor gebruik bij verplichte activiteiten.

Voor niet verplichte activiteiten in het basisonderwijs en voor alle activiteiten in het secundair onderwijs zijn mededelingen aanvaardbaar die “louter attenderen op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift, een schenking of een prestatie om niet of verricht onder reële prijs door een bij name genoemde natuurlijke persoon, rechtspersoon of feitelijke vereniging”. Het materiaal dat aan de commissie werd voorgelegd met het logo van de genoemde fruitdistributeur is bedoeld om op een repetitieve basis en met het oog op het verhogen van de merk- en naambekendheid, gebruikt te worden en kan aldus niet beschouwd worden als een discrete sponsorvermelding in de betekenis die het decreet daaraan geeft..

Over het gebruik van affiches met het logo van de genoemde fruitdistributeur los van de leermiddelen en buiten de met de leerlingen georganiseerde activiteiten kan de school autonoom oordelen, zij het binnen het kader van een beleid waarvan de principes binnen de schoolraad zijn overlegd.

4.3.3 De Commissie komt tot volgend advies:

De Commissie is van oordeel dat, voor zover de voorgelegde materialen het logo vermelden van een welbepaalde fruitdistributeur ze moeten worden beschouwd drager te zijn van een mededeling die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten van de betrokken firma te bevorderen. Ze zijn daardoor ongeschikt als leermiddelen of voor het basisonderwijs als materiaal voor een verplichte activiteit.

De Commissie is verder van oordeel dat de voorgelegde materialen die het logo van een welbepaalde fruitdistributeur vermelden, er op gericht zijn om in een steeds weerkerende context en met het oog op het verhogen van de merk- of naambekendheid gebruikt te worden. Zij beantwoorden daarom niet aan wat de decreetgever onder een discrete sponsorvermelding verstaat en kunnen daarom evenmin voor niet verplichte activiteiten in het basisonderwijs en voor alle activiteiten in het secundair onderwijs aangewend worden.

Over het gebruik los van de leermiddelen en buiten de met de leerlingen georganiseerde activiteiten kan de school autonoom oordelen, zij het binnen het kader van een beleid waarvan de principes binnen de schoolraad zijn overlegd.

Brussel, 20 september 2010

Marleen Broucke
Secretaris

Raf Verstegen
Voorzitter